

са разходите за икономическите договори (договорености). Докато производствените разходи са тези, които фирмата прави за самото изпълнение на ангажиментите по даден договор, ТР включват предварителните разходи за сключването на този договор и разходите за следене на изпълнението му след подписването.

Отправна точка за настоящия анализ представлява именно микроподходът, характерен за изследванията на Р. Коуз и О. Уилямсън. Както се вижда от по-голямата част от изброените дефиниции, ТР са не само парични разходи, а представляват разход на ресурси в по-широк смисъл (включително на време), употребени за подготовка, провеждане и налагане на трансакциите. При счетоводното обхващане на съвкупните ТР на дадено предприятие обаче е възможно отчитането само на изразения в пари разход на ресурси за вече изброените дейности (срв. с Wallis, North, 1986; Löchel, 1995, p. 25). Освен прецизна идентификация на трансакционните разходи изследването на възможностите за счетоводното им отчитане предполага и развитие на системата от аналитични счетоводни сметки, посредством които първичната информация се структурира и систематизира в зависимост от целите на управлението и необходимата степен на детайлизация на счетоводните данни и показатели.

Последната задача е решима при наличие на подходяща класификация на видовете ТР.

Класификация на трансакционните разходи

Широко използвано в литературата е разделението на ТР на основата на изброените от Коуз примери в „Проблемът на социалните разходи” (Coase, 1960): ТР могат да се класифицират с оглед на специфичния етап от пазарната сделка, на който възникват: *разходи за търсене и информация (search and information costs)* - намиране на купувачи и продавачи, комуникация с тях чрез фондовата борса, панаири, реклама и др., проучване на цени, характеристики на стоките/услугите и т.н.; *разходи за договаряне и вземане на решения (bargaining and decision costs)* - при формулирането на договор е от особено значение постигането на съгласие относно нивото на детайлност, както и поемането на съответните разходи за него, груповите решения и използването на консултанти също са свързани с изразходване на ресурси; *разходи за контрол и налагане на изпълнението (supervision and enforcement costs)* - наблюдение на действията на насрещната страна по договора след подписването му, измерване на точността на доставките, количеството и качеството им, нала-